

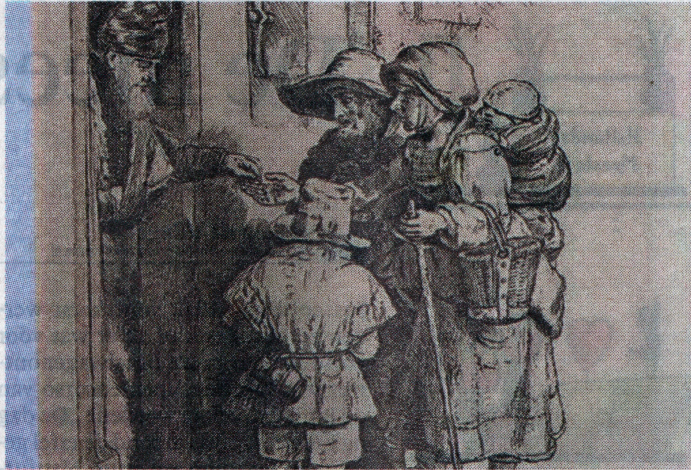
Leven van liefdadigheid was heel normaal

In 1543 bedroeg het dagloon van een Haarlemse metselaar 70 penningen, omgerekend zo'n 12,60 euro, of 3750 euro per jaar. Om dat te verdienen moest hij voortdurend werk hebben. Veelal moesten hij en zijn gezin 's winters echter van de bedeling leven. Dat gold ook bij ziekte of ongeval. Waarschijnlijk kwam zijn inkomen qua koopkracht dan ook niet verder dan 2500 tot 3000 huidige euro's. Wel zullen de vrouw en kinderen ook wat hebben ingebracht, maar zelfs als dat het gezinsinkomen verdubbelde, bleef het erg mager. Bij zo'n

armoede verbaast het niet dat een derde van de woningen minder dan 600 penningen huur per jaar opbracht, nog geen 110 euro. Het ging daarbij om houten, tochtige, schimmelende krotten met één kamer per gezin, waarin het ontbrak aan de meest elementaire sanitaire voorzieningen. Dat laatste gold ook voor luxewoningen, maar de rijken hadden personeel om water te putten, te verwarmen of de po te legen. Dertig jaar geleden werd de economische ongelijkheid in Haarlem geanalyseerd aan de hand van belastingkohieren uit 1543 van de tiende penning, de tien procent onroerendzaakbelasting voor woningen met een huurwaarde van meer dan 600 penningen per jaar. Bij huurwoningen gold de werkelijke huur als grondslag. Bij koopwoningen werd de huurwaarde geschat. Doordat over woningen met een huuropbrengst van minder dan 600 penningen geen belasting

Uit de tijd

Historische rubriek van de Haarlemmer Hein Klemann, hoogleraar economische geschiedenis aan de Erasmus Universiteit.

Bedelen langs de deur

PENTEKENING

werd betaald, betroffen de 2178 woningen in deze registers slechts 66 procent van alle woningen.

Een kamer

In totaal telde Haarlem ongeveer 3250 woningen. Dat kon een zelfstandig huis of huisje zijn, maar ook een kamer, kamers (een hofjeswoning) of een achterkamer. Ook als er belasting over werd betaald, betrof het vaak een in slechte staat verkerende éénkamerwoningen. Van de woningen in de kohieren was 72 procent

Veel mensen hadden een karig bestaan

eigendom, slechts 28 procent huur. Opvallend is dat ook de armoedigste woningen in de meeste gevallen eigendom van de bewoners waren. Dertig jaar terug werd ook een

Gini-index berekend, een maat voor economische ongelijkheid. Is die nul dan bestaat er geen ongelijkheid. Is die 1 dan is alle bezit (of al het inkomen) in handen van de rijksten. In Haarlem zou die index berekend op basis van deze belastingen in 1543 uitkomen op 0,5, maar dan zijn de 33 procent van de woningen van de armen niet meegeteld. De index moet daarom hoger zijn geweest, wat wijst op een veel grotere economische ongelijkheid dan thans in Nederland. Bovendien zijn de echt rijken niet in de belastingkohieren terug te vinden. In de vroege 16^e eeuw komen de handelaren op, maar de mensen met het meeste geld waren nog steeds de adel en hoge geestelijkheid. Die woonde buiten de stad of vielen anderszins buiten deze belasting. Onder de lagere klassen waren ook sterke, gezonde mensen die hard werkten arm. Werden zij ziek, oud of werkloos dan vervielen zij tot extreme armoede. Gedurende hun leven trof dat lot zeker de helft van de bevolking op enig moment. Sociale zekerheid bestond slechts in de vorm van een uiterst karige liefdadigheid. Die voorkwam dan dat mensen van de honger omkwamen.

